

PASARÉTI PRÉDIKÁCIÓK
refpasaret.hu

**Pasarét, 2017. augusztus 27.
(vasárnap)**

Szepesy László

PÉLDABESZÉDEK

Énekek: 154; 371; 111,6; 443,2.5

Lekció: Példabeszédek 1,1-7

„Salamonnak, Dávid fiának, Izráel királyának példabeszédei, bölcsesség és erkölcsnek tanulására, értelmes beszédek megértésére; okos fenyítékek, igazságnak és ítéletnek és becsületességnek megnyerésére; együgyűeknek eszeség, gyermeknek tudomány és meggondolás adására. Hallja a bölcs és öregbítse az ő tanulságát, és az értelmes szerezzen érett tanácsokat. Példabeszédnek és példázatnak, bölcsök beszédeinek és találós meséinek megértésére. Az Úrnak félelme feje a bölcsességnek; a bölcsességet és erkölcsi tanítást a bolondok megutálják.”

Alapige: Példabeszédek 1,7

„Az Úrnak félelme feje a bölcsességnek; a bölcsességet és erkölcsi tanítást a bolondok megutálják.”

Imádkozzunk!

Dicsőítünk és magasztalunk Téged, mennyei Édesatyánk, hogy az elmúlt héten, időszakban is tenyereden hordoztál bennünket. Így érhetek bennünket különféle jó és rossz dolgok, így lehetett az, hogy sok fájdalom és sokféle teher közepette is Hozzád kiálthattunk, és bízhattunk abban, hogy Te nem engedsz ki bennünket a Te kezedből. Köszönjük Neked, Úr Jézus Krisztus, hogy golgotai keresztáldozatod érdeme meghatározhatta mindennapjainkat, bűneinkre bocsánatot szerezted, és minden jó adomány, amely fölülről jött, Temiattad, ezért az áldozatért lehetett a miénk.

Köszönjük Neked, hogy kegyelmedből együtt lehetünk, és testvéri közösségben Hozzád fordulhatunk. Köszönjük egymást, és azt, hogy akármilyen élethelyzetben legyünk, akkor is egymás hite által épülhetünk, és közösen hívhatjuk segítségül a Te felséges, szent neved.

Így köszönjük meg, Urunk, a testvéri közösséget, és könyörgünk azokért a gyászoló testvéreinkért, akik a héten búcsúztatták szeretteiket. Kérünk Téged, hogy vigasztalj bennünket testvérünk elvesztése miatt. Köszönjük, hogy a ravatal mellett hirdetted a feltámadás evangéliumát.

Kérünk Téged, hogy igéddel vezess, bátoríts, ints, feddj, buzdíts most bennünket. Ne csupán emberi gondolatok, hanem a Te igéd hadd hangozzék el, ami jusson el ne csak a fülünkig, hanem a szívünkig, és ott végezze el azt a munkát, amelyet terveztél, amely a tiszteletre, imádatra méltó szent nevedre dicsőséget hoz. És kérünk, hogy mindezt cselekedd meg csodálatosan velünk úgy, hogy szívünkben őszinte hála, neved őszinte imádása hadd fakadhasson.

Kérjük, hogy kegyelmesen cselekedd ezt meg a Te egyszülött Fiadért, Jézus Krisztusért velünk!

Ámen.

Igehirdetés

Közel 10 napja olvassuk a református bibliaolvasó kalauz szerint a Példabeszédek könyvét, amely stílusában, irodalmi formájában és tartalmában egyedi a Biblia könyvei közül. A könyv nagy része ugyanis közmondásszerű, többnyire 2, 3 vagy 4 soros példabeszéd, amely 1-1 igazságot ad elénk. Ezek többsége látszólag összefüggéstelenül követi egymást, bár 1-1 fejezetben észrevehető 1-1 hosszabb szakasz, amely egy témát tárgyal több versen keresztül. Többektől hallottam beszélgetéseim során, hogy nehéz olvasni ezt a bibliai könyvet, mivel nemigen lehet vele gyorsan haladni. Nem egy történet elbeszélő könyv, mint Mózes, vagy az Ó- és Újszövetség történeti könyvei, sem pedig olyan összefüggő, több témát, de hosszabban kifejtő és magyarázó levelek, mint amilyeneket Pál apostol is írt. Az ember olvassa ezt a könyvet, 1-2 igeversen túljut, és az annyira tartalmas és tömör, hogy úgy érzi, meg kell állnia, és el kell gondolkoznia azokon. Ha hosszabb szakaszt olvasunk belőle, akkor úgy érezzük, hogy csak felületesen futottunk át rajta, mert nem álltunk meg elgondolkozni azon. Ezért sokan nem is szeretik olvasni ezt a bibliai könyvet, vagy ha igen, akkor csak 1-1 verset keresnek ki, a többit pedig mellőzik. Valóban ahhoz, hogy ezt az igét, és ezt a könyvet jól megértsük, és hogy az ember ne csak átfusson azon, nagy türelem, szilárd elhatározás, kitartás és alapos utánagondolás szükséges. Pont ezért örültem, amikor a gyülekezetünk egyik ifjúsági csoportja úgy döntött, hogy ezt a könyvet tanulmányozza végig, alkalomról alkalomra.

A mai igehirdetésben is erre szeretnék bátorítani mindenkit. Először a könyv néhány különlegességéről szeretnék szólni, majd annak céljáról, és végül, harmadszor a főbb mondanivalójáról, és ezzel szeretném a testvéreket bátorítani a könyv alapos olvasására, tanulmányozására.

1. Kezdjük tehát a megértést segítő néhány érdekességgel. Az első kérdés, amit nagyon sokan fel szoktak tenni a könyvvel kapcsolatban, az, hogy

vannak-e benne olyan szakaszok, olyan egységek, amelyek 1-1 témát hosszabban tárgyalnak, vagy pedig az egész könyv (mert az embernek ez az első benyomása) rendezetlenül egymás mellé rakott bölcs mondások gyűjteménye? A legtöbb igemagyarázó egyetért abban, hogy a könyv ezt is, azt is tartalmazza. Az első 9 fejezet példának okáért, amelyet a könyv maga Salamon példabeszédeinek mond, több hosszú beszédet tartalmaz olyan témákról, mint a bölcsesség szeretete, az istenfélelem, a párválasztás, a házasság, a gyermeknevelés, a család, a munka, az engedelmesség, és más ehhez hasonlók. Nagyon gyakorlatias könyv. Olyan helyzeteket hoz elénk, amelyekben mi is könnyen találhatjuk magunkat a mindennapok során. A 30. fejezetben levő Agur beszéde, valamint a 31. fejezetben levő Lemuel király beszéde is ilyen összefüggő beszéd. Tehát a kérdésre válaszolva: igen, vannak a könyvnek olyan szakaszai, részei, fejezetei, amelyek hosszabban, több témát tárgyalnak. A könyv nagy része (10-29. fejezet) azonban többnyire, olyan rövid, néhány soros bölcs mondásokat tartalmaz, amelyek nem függenek össze, nem egy témáról beszélnek, hanem csak egymás mellé lettek rakva. Ebben a szakaszban is található azért értelemszerűen 1-1 témát tárgyaló rész, de többnyire egymás mellé helyezett bölcs mondásokat tartalmaz. Ezt azért hangsúlyozom, mert gyakran a könyvben ott is összefüggést akarunk keresni az egymást követő igeversek között, ahol nincsen. Ehhez meg kell értenünk azt, hogyan születtek meg ezek a bölcs mondások. Salamon király az 1Királyok 4,32 szerint majd 3000 példabeszédet, és 1000 éneket írt. Ezeket nem egyszerre találta ki, és nem azzal az igénnyel, hogy egy folyamatos témát tárgyaljon. Mondhatni, az élet szülte ezeket a példabeszédeket, az egyes élethelyzetekben juttatta Isten Salamon eszébe ezeket a bibliai igazságokat, akkor adta neki Isten ezeket. Ő pedig ezeket összeírta, és ezek között voltak olyanok, amelyek egy témával kapcsolatosak, egymás mellé lehetett helyezni őket, de voltak olyanok is, amelyek egyediak, és ezért csak felsorolni lehet őket, ahogyan a Szentírás is ezt teszi. Ezt, amikor tanulmányozzuk a könyvet, sosem szabad figyelmen kívül hagynunk.

Másodszor, a könyv megértését segíti az, hogyha figyelembe vesszük, hogy a héber költészet egyik remeke áll előttünk. Ebből az következik, hogy találkozhatunk benne olyan irodalmi formákkal, mint a hasonlat, a metafora vagy a megszemélyesítés. Példának okáért a 25. fejezetben nagyon sok igeversek kezdődik azzal, hogy „*mint... olyan...*”, és ezzel Salamon bevezeti a hasonlatot, és ezzel érteti meg velünk a bibliai igazságot. De ezeken kívül előfordul néhány olyan egyedi irodalmi forma, amelyekre bővebben nem akarok kitérni, de kettőt mégis meg kell említenem gyakoriságuk miatt.

Az egyik az úgynevezett numerikus, azaz számokat tartalmazó példabeszéd, amely során a szerző megnevezi, hogy hány dolgot fog a folytatásban felsorolni. Akik ma reggel már megtartották a csendességüket, és elolvasták az ószövetségi igeszakaszt, azok észrevehették, hogy a mai igeszakaszról a

6,16 is ilyen, mert így kezdődik: „*e hat dolgot gyűlöli az Úr, és hét dolog utálat az Ő lelkének*”, és ezt követően felsorolja ezt a hét dolgot. A kérdés az, hogy miért mondja meg előre a szerző, hogy mennyi dolgot sorol fel? Netán ezzel fontossági sorrendet akar felállítani? Az először említett dolgot jobban utálja az Úr, mint az utolsót? A válasz az, hogy nem. Nem értékbeli rangsorolásról van szó, hanem a szerző a könnyebb megjegyezhetőség miatt foglalta ilyen formába ezeket az igazságokat, mert ha az ember tudja, hogy hány dolgot kell megjegyeznie, könnyebben megtanulja (ez ma is élő pedagógiai módszer, hogy kiemeljük, hogy hány pontról van szó, vagy hány dolgot kell megjegyezni). Ez tehát egy memorizálást segítő eszköz, amely gyakori volt az ókorban, de napjainkban is.

A másik említésre méltó irodalmi forma a gondolatpárhuzam. Ez azt jelenti, hogy egy adott gondolatot a szerző kettő vagy több, tartalmukban, esetleg alakjukban is hasonló mondattal fejez ki. Még egyszerűbben fogalmazok: egy adott igeverben két mondat van, ugyanazt fejezik ki, csak más szavakkal. Lehet, hogy hasonló képekkel, de mégis másként. Egy példával hadd világítsam ezt meg, mégpedig az említett igeverssel (6,16): „*e hat dolgot gyűlöli az Úr, és hét dolog utálat az Ő lelkének*”. Az első és második mondat ugyanazt jelenti, csak más szavakkal: „*gyűlöli az Úr, és hét dolog utálat az Ő lelkének*”. A lényeg ugyanaz más szavakkal, lehet, hogy jelentésbelileg többletet hordoz az egyik kifejezés, de ugyanazt akarja megerősíteni. Ugyanilyen a 31,4 is például: „*Távol legyen a királyoktól, ó Lemuel, távol legyen a királyoktól a bornak itala, és az uralkodóktól a részegítő ital keresése.*” Az első mondat konkrétan nevével nevezi, hogy a király ne igyék bort. Ezzel az első mondat lezárva. A második azt mondja, hogy „*távol legyen (...) az uralkodóktól a részegítő ital*”, ez már általánosabb, de a lényegét értjük, melyik igazságra utal a Szentírás szerzője, csak megismétli más mondattal. Ennek a gondolatpárhuzamnak több formája is van, a leggyakoribb az a Példabeszédek könyvében, amelyben két ellentétes mondattal akarja Salamon ugyanazt az igazságot elmélyíteni bennünk. A 13,1-ben például ezt olvassuk: „*A bölcs fiú enged atyja intésének; de a csúfoló semmi dorgálásnak helyt nem ad*”. Tudjuk, hogy két különböző dolgot jelent a két mondat, de értjük, hogy mire bátorít az Ige, hogy a fiú hallgassa meg az atyai intést, és figyeljen arra, csak az ellenkező módon is megerősít bennünket ebben a Szentírás. Az ilyen ellentétpárokkal Isten meg akar minket tanítani a jó és a gonosz közötti különbségtételre, ezt a képességet akarja fejleszteni bennünk.

Végül arra kell rámutatnunk, hogy a példabeszédek irodalmi formája rövid, velős tanítások: nem részletes kifejtése egy adott bibliai igazságnak, mert célja nem ez, hogy hosszan tárgyaljon egy témát, hanem rövid formában adja elénk, hogy megtanuljuk azt, könnyen megjegyezhető formában, hogy eszünkbe jussanak akkor, amikor kellenek. Isten szabad erre is, hogy ilyen formában tanítson minket. Nemcsak bibliai történések elbeszélése révén,

nemcsak zsoltárok által, nemcsak az evangélium által, hanem rövid példabeszédeken keresztül is, mert Isten pedagógiája sokoldalú. Rövidségükből következik, hogy ezeknek a példabeszédeknek a megtanulásához sok idő is kell. Nagyon sok példabeszéd van. Többen próbálták megszámolni, mindannyian más eredményre jutottak, de 360-ig a legtöbben eljutottak. Ezt megtanulni egyszerre nem biztos, hogy érdemes, hanem folyamatosan kellene ezeket újból és újból elővenni, azok felett elcsöndesedni és megtanulni. Még egyszer hangsúlyoznám, a példabeszédeknek nem célja egy igazság hosszú, elvont elmélkedéssel történő kifejtése vagy megmagyarázása, hanem az, hogy megtanuljuk őket.

Azért fontos ezt kiemelni, mert vannak olyan példabeszédek, amelyek látszólag nem igazak az élet minden helyzetében, és itt aláhúznám a minden szót. Például hadd hozzam a 24,25-öt: *„Akik pedig megfeddik a bűnöst, azoknak gyönyörűségükre lesz, és jó áldás száll rájuk.”* Hát most néhányan lehet, hogy felállnának a testvérek közül, és azt mondanák, hogy hát nem mindig történt ez meg velem: megfeddtem a bűnöst, és hát bizony abból nem sok áldás szállt rám, sőt, inkább szitokszó és átok. De ezek az igeversek nem is azzal az igénnyel lépnek fel, hogy az élet minden egyes pillanatában beteljesednének, igaznak igazak minden egyes percben, de nem mondja a Biblia, hogy minden helyzetben beteljesednek, hanem azzal az igénnyel lépnek fel, hogy az életben lehetnek olyan helyzetek, amikor ezek az igazságok érvényesülnek. Az egyes igeverseket az élet egyes pillanataiban, helyzeteiben lehet megérteni, és belátni azok igazságát.

Ezért lehetséges, hogy látszólag egymásnak ellentmondó 2 igevers mindegyike a valós életben egyszerre igaz legyen. Hadd mondjak erre is egy példát, amelyet valószínűleg a testvérek jól ismernek: *„Ne felelj meg a bolondnak az ő bolondsága szerint, hogy ne légy te is őhöz hasonló; Felelj meg a bolondnak az ő bolondsága szerint, hogy ne legyen bölcs a maga szemei előtt”* (26,4-5). A kérdést értjük: ha valaki bolond módon szól, mit tegyünk, feleljünk, ne feleljünk? A 4. vers azt mondja, hogy *„ne felelj meg a bolondnak az ő bolondsága szerint”*, az 5. vers viszont azt mondja, hogy *„felelj meg”*. Akkor most hogyan is értsük ezt? Úgy, hogy van olyan helyzet az életben, amikor nem érdemes válaszolni a balgának, mert ha belemegyünk egy értelmetlen vitába, ugyanolyan bolondok leszünk, mint a beszélgetőpartnerünk. Ugyanakkor igaz a másik vers is: valamikor meg kell felelni a bolondnak bolond módon, hogy kiderüljön akár a jelenlevők számára, akár a beszélgetőpartnerünknek az ő bolondsága, hogy mit is mondott valójában. Mind a két igevers igaz, még hogyha látszólag egymásnak ellent is mondanak. Nem kell általánosítani ezeket a példabeszédeket, még egyszer mondom, nem olyan igénnyel lépnek fel, hogy minden egyes szituációban, helyzetben igazak, hanem arra hívja fel a figyelmet, hogy beteljesednek életünk egyes helyzeteiben.

A példabeszédek tömör, rövid stílusából adódóan következik az a fontos dolog is, hogy a Példabeszédek könyvét – ahogyan a Biblia többi könyvét is – nem szabad önmagában magyarázni, hanem a teljes Szentírás mellé kell tenni mindazt, amit megértettünk belőle. A Biblia többi könyvét is ki kell keresni, hogy abban az adott témában mit mondanak. Ha nem kíméljük magunkat ettől a fáradtságtól, hogy a Biblia más helyei tükrében is megvizsgáljunk egy példabeszédet – ami hosszadalmas dolog, valóban –, de hogyha mégis ezt megteesszük, akkor sok félreértéstől és hamis magyarázattól kíméljük meg magunkat. Sok kegyességi irányzat kiemeli és kihangsúlyozza a Példabeszédek könyvét a Biblia könyvei közül, minthogyha ez különben lenne, és erre alapozva épít fel egy etikát, egy életstílust, hogy hogyan kellene a hívőknek élniük. Csak sajnos ezekben az a baj, még hogyha jó szándékból is származnak, hogy félreértelmezik ezeket az igeverseket, és nem helyezik a Biblia más helyei mellé, és nem értik meg, hogy hogyan kellene az adott igeverset érteni.

2. Látjuk tehát, hogy mik azok a dolgok, amikre figyelni kell a könyv tanulmányozása közben. Most másodszor térjünk rá a könyv megírásának céljára. A könyv elsődleges célja a tanítás, mint ahogyan azt már említettem. Minek a tanítása? Az Isten szerinti igazi bölcsességé. A bölcsesség alatt azonban nem az elvont gondolkozást, vagy elméleti ismeret-felhalmozást kell értenünk. Nem az az igazán bölcs ember, aki minél több információt tud megjegyezni – bár napjainkban ezt próbálják velünk elhíttetni: minél több információt tudsz megjegyezni, annál bölcsőbb vagy –, a Szentírás szerint az az igazán bölcs ember, aki bölcsen tud élni, dönteni, cselekedni. Ez a bölcsesség pedig abban áll, hogy Isten akaratához igazodik az ember. Az az igazán bölcs ember, aki Isten akaratához igazodik, még hogyha nincs is esetleg egyetemi diplomája vagy érettségije, akkor is lehet bölcs ember.

Ez a bibliai könyv is abból indul ki, hogy az Isten nélküli ember önmagában csak a világi bölcsességgel rendelkezik, de ez a bölcsesség oda vezet el, hogy a bűn foglya marad az ember, és a kárhozat felé tart. Az ember a saját bölcsességével élhet, de annak a következményeit viselnie kell. Ez a bibliai könyv ezt veszi alapul, és azt, hogy az ember a saját bölcsességével nem képes keresni Istent, és így nem is képes a Neki tetsző módon élni, gondolkodni, Őt követni. Értelmünknek meg kell újulnia – mondja Pál apostol is –, hogy Istent tudjuk a hétköznapiak során követni a családjaink körében, a párvalasztásban, a munkában, mindenben. Bölcsesség híján vagyunk, és azzal, hogy újjá születünk, még nem változik meg minden, még nagyon sok mindent kell tanulnunk. Ezért mondja a Szentírás azt, hogy a Jézus Krisztusban hívó ember az Ő tanítványa is, tehát ezt a bölcsességet tanulnunk kell. Salamon célja a könyv megírásával a hívőknek az igazi, tehát az isteni bölcsesség keresésére való bátorítása, és olyan életre való ösztönzés, amely keresi, kutatja az Istennek tetsző életet. És ez egy életstílust jelent, mert a minden-

napok során újabb és újabb kérdések, megoldandó problémák merülnek fel, és ezekre választ kell találnunk. Nem mindegy, hogy én azt mondom, hogy én már megtanultam, és mindenre tudom a választ, vagy pedig elkérem azt mindig az Úrtól, és Tőle tanulom meg.

Sok protestáns felekezet a könyv gyakorlatiassága miatt különösen is a szülők figyelmébe ajánlja ezt a könyvet, mint ami a gyermeknevelés alapjait is tartalmazza. És valóban, az 1-9. fejezetben gyakran ismétlődik meg az az igevers, amely felszólít, hogy *„hallgasd, fiam, a te atyád erkölcsi tanítását, és a te anyád oktatását el ne hagyd”*. Tehát valóban él a könyv ezzel a kép-pel, hogy ahogy a szülő a gyermeket tanítja, és a gyermek figyel a szülőre, úgy kell nekünk is ennek a könyvnek a mondanivalójára figyelni. De hadd tegyem ehhez hozzá: nemcsak gyermekeknek szól ez a könyv – ahogy azt hallhattuk az első 6 versben is, amit felolvastam –, hanem minden hívőnek, mert mindannyian szűkölködünk bölcsességben, hogyha Isten nem tanít meg rá minket. Az előszó szerint még a bölcs ember is tanul ebből a könyvből! Salamon, amit kapott az Úrtól, amiről a Szentírás azt mondja, egyértelműen isteni bölcsesség volt, azt átadta nekünk ebben a könyvben, de ő is tudta jól, hogy ez nem elég. Nem elég elolvasni, megtanulni ezt a könyvet, ettől az ember még nem lesz bölcs, mert ez a könyv nem is lép fel ezzel az igénnyel: olvasd el, tanuld meg, élj eszerint, és bölcs leszel. A könyv azt mondja, hogy a bölcsesség csakis Isten ajándéka lehet számunkra. A bölcsesség olyan valami, amit az Úr adhat nekünk.

Ezért ennek a könyvnek nem az a célja, hogy úgy használjuk, mint egy törvénykönyv egyes paragrafusait a bíróságon: minden érzéstől függetlenül érvényesíteni kell a törvényt, akár egyetértünk a törvény helyességével, akár nem, ha egy adott helyzetben valaki megszegi azt, a törvény szerinti büntetést ki kell rá szabni. A célja ennek a könyvnek azonban nem az ész/hit/istenfélelem nélküli cselekvés. Ez a könyv nem képmutató életre akar tanítani bennünket, úgy, hogy már okosabbak vagyunk, mert már megtanultuk, ami benne le van írva, hanem az igazi bölcsesség megtanulására biztat, amelynek feltétele, és itt hangsúlyoznám, hogy kezdete (nem következménye) az istenfélelem (1,7, 9,10), amelyet a könyv számtalan verse is hangsúlyoz, és amelynek egyedüli útja a hit, az Istenben való bizalom útja (3,5). Jakab apostol levelét is ide kell értenünk, hogy az igazi bölcsességet az embernek Istentől kell elkérnie, mert csak Ótőle kaphatja. Akik a gyülekezeti csendeshéten voltunk, emlékezhetünk erre, ott is hangsúlyozva volt, hogy az igazi bölcsesség az Úr ajándéka, és akinek nincs bölcsessége, és ezt belátja, annak az Úrhoz kell fordulnia, kérnie, aki szívesen ad. Tehát nem lenne elég ezt az ószövetségi könyvet megtanulni fejből, mert attól még az ember nem értené meg magától, cselekedni meg még kevésbé tudná azt, hanem kérni kell az Úr Szentlelkét, aki meg is érteti velünk azt, és megadja az engedel-mességet, hogy eszerint éljünk.

A könyv célja nem pusztán moralizálás – hadd fogalmazzak így is –, ami ezt jelentené: a bölcs ezt és ezt teszi, a bolond pedig ezt és azt, tehát légy te is bölcs. Tudja jól a könyv szerzője, hogy az embernek ez lehetetlen önmagában, ezért elsősorban Istenre mutat. A könyv célja az, hogy a már bölcsességet kapott, Istenben bízó embereket megtanítsa a jó és gonosz közötti különbségtételre! Pál apostol a Filippi 1,10-ben külön imádkozik azért, hogy a hívők tudjanak különbséget tenni a jó és rossz között. A Példabeszédek könyve ezt elénk adja, és megtanít minket rá a Szentlélek munkája révén! A könyv célja tehát az, hogy Krisztusnak jó és hű tanítványai legyünk, akik Tőle tanulják meg, ezen a bibliai könyvön keresztül is, hogy mi a Neki tetsző jó és rossz, és mint tanítvány, ezt az Ő szájából akarjuk megtanulni, és aszerint igyekezzünk is élni!

3. Végül, harmadszor, a könyv fő mondanivalójára hadd térjek rá. Mint korábban utaltam rá, a könyv stílusa elég nehéz: sok rövid, velős igazságot tartalmaz, pont ezért nehéz meghatározni a fő mondanivalóját, de mégis általánosságban, azt kell, hogy mondjam, hogy ez a bibliai könyv is egyértelműen Jézus Krisztusra mutat! A 8. fejezetben a bölcsesség egy személyként jelenik meg, aki már a világ teremtése előtt is létezett. Az ebben a fejezetben megjelenő isteni bölcsesség megszemélyesítője Jézus Krisztus maga, Ő az a tökéletesen engedelmes Fiú, aki hallgat az Atya tanácsára, Nála tökéletesebb fiú nem élt, és soha nem fog élni a földön. És Ő az a bölcsen cselekvő ember, akit ez a könyv újból és újból előhoz a bolonddal szemben, hogy a bölcs ezt teszi, a bolond pedig azt. A bölcs Jézus Krisztus maga. Ő az a hűséges férj, aki soha nem hagyja el menyasszonyát, az egyházat, ahogyan – amire fel is szólít ez a könyv, hogy – a házasságban levők időnként megteszik, vagy már az eljegyzettek is. Ő az, aki ellenáll a parázna csábításnak és kísértésnek. Ebben a könyvben az az igazán bölcs ember van leírva, Testvérek, amilyenek mi nem lehetünk önmagunktól. A könyv minden pozitív igazságát Jézus Krisztus teljesítette be földi élete során. Amikor a bölcsről olvasunk, Órála olvasunk!

Ennélfogva, amikor a bölcsességet látjuk meg a könyvben, akkor azt nem függetleníthetjük megváltó Urunktól, ugyanis az Ő tökéletes, gyakorlati bölcsességét adja elénk, amely nem pusztán a beszédében mutatkozott meg ebben az életben. Az evangéliumoknál én csodálkozni szoktam Jézus Krisztus feleletein, amelyeket a farizeusoknak és írástudóknak ad. Nemcsak frappánsak, hanem olyan mély igazságokat tartalmaznak, hogy az ember ámul azokon, és alázattal meghajol előttük. Jézus Krisztus földi életében, beszédében az igazi bölcsesség mutatkozott meg, de tetteiben is, de leginkább az isteni bölcsesség a mi megváltásunkban, az üdv munkájában mutatkozik meg.

Az emberi értelem számára érthetetlen az, hogy minket, bűnben élő, Isten ellen fellázadó és a bűnt szerető embereket Isten hogyan mentett meg az Ő egyszülött Fia feláldozása révén. Ez felfoghatatlanul nagy bölcsessége

Istennek, az ember csak hódolni tud Előtte, ha őszintén megérti és elhiszi azt. Jézus Krisztusnak mindazt be kellett teljesítenie, ami ebben a könyvben le van írva ahhoz, hogy büntelen, tökéletesen engedelmes, Isten szerinti bölcs Fiú és szolga legyen, és ilyen lévén tökéletes, büntől mentes áldozatot mutathasson be a golgotai keresztfán. Ha ennek a könyvnek az igazságai közül csak az egyiket is megszegte volna Urunk, akkor az áldozata nem lenne érvényes, de mindet beteljesítette, és ezért lehetett, hogy a golgotai keresztfán Isten elfogadta az értünk, bűneinkért bemutatott áldozatot. Amikor a Példabeszédek könyvében Isten elénk adja a bölcsességet, akkor nem arra bátorít csak, hogy tégy így, és bölcs leszel, hanem elsősorban arra, hogy fordulj Jézus Krisztushoz, aki a bölcsesség maga. Higgy Őbenne, kérd Őtőle a felelősről való bölcsességet, tanulj Tőle, legyél a tanítványa, nem csak úgy nagy általánosságban, hanem úgy is, hogy jegyezd meg, amit neked mond! Ha az iskolában levő dolgokat meg tudjuk tanulni, ha a hírek megmaradnak a fejünkben, amiket naponként olvasunk, ha sok mindent tovább tudunk egymásnak adni, akkor ezeket az igazságokat miért ne? Tanítványként nem kellene ezeket a példabeszédeket még inkább szívünkbe zárnunk? Kövessük Őt, az igazán bölcsét, aki tudja, merre kell menni azon az úton, amelyen vezetni akar bennünket. És amikor ez a könyv a bölcsesség szeretetére bátorít minket, akkor nem egy gondolatrendszer, nem egy ideológia szeretésére, hanem Jézus Krisztus szeretetére buzdít minket. Őt kell szeretni, ha a bölcsességet akarjuk szeretni.

A könyv tehát Krisztusra mutat, és arra bátorít, hogy minél inkább ismerjük meg Őt! Ugyanakkor Isten más munkájáról is beszél. Arról, hogy mi, akik Krisztusban vagyunk, milyenné formáltatunk. Azaz arról, hogy milyen a Krisztus természetéhez hasonlónak lévő férfi és asszony útja és élete. Isten milyenné változtatja meg az Övéit? Egy szóval össze lehet foglalni: bölccsé tesz minket, olyan emberré, aki bölcs lesz a hétköznapi dolgokban, a hitkérdésekben, bölcs lesz akkor, amikor párt kell választania, amikor otthon van, amikor öröm éri, amikor bánata van, amikor gyermeke születik, vagy egy szerettét, házastársát, gyermekét veszíti el, bölcs akkor, amikor örül, vagy amikor Istent keresi, vagy a bűnből a szabadítást. Isten tesz bennünket bölccsé, Ő ilyenekké akar formálni minket.

A könyv ezt a bölcsességet pedig egy kifejezésben foglalja össze, amely újból és újból visszatér az egyes fejezetekben, ez pedig az istenfélelem. Milyenné akar tenni bennünket Isten? Istenfélőkké. Az igazi bölcsesség ugyanis ezzel kezdődik („a bölcsesség kezdete az Úrnak félelme”, 9,10), de maga a bölcsesség is az istenfélelem („az Úrnak félelme a bölcsességnek tudománya”, 15,33, azaz a bölcsesség maga). Az Úrnak félelme természetesen nem a hitetlenek Tőle való rettegése azért, mert bűneik miatt kárhoztathatja őket. A hívők szívében az istenfélelem más, kettős: először is féljük az Urat, mint Atyánkat, mint gyermek az atyját, másodszor féljük az Urat, mint szolga az

urát. Ahogyan a gyermek tiszteli az apját, és szereti, és a szolga szereti az urát és engedelmeskedik neki, úgy féli a bölcs ember Istent. Tehát elsősorban ez nem félelem, rettegés, hanem meghódolás Isten atyai tekintélye és isteni hatalma előtt, és szeretet, amely tetszeni akar Neki. A bölcsesség utáni vágyat tehát Isten nem azért adja elénk ebben a könyvben, hogy önmagunkban bölcssek akarjunk lenni, és felfuvalkodjunk, hanem alázatban akarja ezt nekünk adni: a gyermek atya előtti alázatában, és a szolga úr előtti alázatában, hogy így legyünk mi bölcssek. A bölcsesség utáni vágy nem nagyravágyásból, hanem az Atyának és Úrnak való tetszeni akarásból származik mindannak tudomásul vételével, amit már hangsúlyoztam, hogy ezt a bölcsességet ajándékként kaphatjuk csak meg.

Még egyszer mondanám azt is: a bölcsesség szeretete Isten szeretetével egyenlő, ezért kellene vágyakoznunk arra annyira, ezért kellene tanulnunk is azt. A Példabeszédek könyve tehát Jézus Krisztushoz irányít minket, hogy Őtőle kérjük el naponként ezt a bölcsességet, ahogyan minden nappal újabb és újabb teendők, kérdések és problémák vetődnek fel, és imádságban kell kérnünk az ezekre való választ és bölcsességet, istenfélelmet, hogy aszerint is tudjunk dönteni. Ahogyan a Szentírás nagy prófétái is nagy imádkozók voltak. Példának hadd hozzam Dánielt magát, aki naponta többször imádkozott. Tudjuk jól, hogy egy birodalom gondjai voltak a vállára téve, és ezért különösen is sokat imádkozott, elkérte naponként a bölcsességet.

Miért is fontos ez, Testvérek? Azért, mert ez a bölcsesség nem olyan, hogy egyszer megtanulom, és mindig úgy fogok cselekedni. Az ember nem ilyen. Hiába tanulunk meg valamit, nagyon sokszor annak ellenére cselekszünk. Figyelmeztet bennünket a legbölcsebb ember, Salamon példája. Maga az Ige mondja, hogy napkelet minden bölcsénél is okosabb volt, mégis, mivel mellőzte az istenfélelmet, hiába volt meg a bölcsessége, elhagyta az Urat élete vége felé.

Látjuk tehát, hogy az istenfélelmet nem lehet elszakítani a bölcsességtől, és hogy naponként arra bátorít minket ez a könyv, hogy imádságban kérjük el a naponkénti bölcsességet Istentől. Bátorít minket arra is, hogy tanuljuk a bölcsességet az Igéből, és ne e világból (annyi emberi bölcsesség van bennünk, Testvérek, akár, amit otthonról hozunk, akár, amit olvasunk újságból, vagy egyszerűen a tudományos világból merítünk: emberi bölcsességek, amelyek nélkülözik Isten félelmét). És bátorít minket arra, hogy kérjük Urunkat arra, hogy őrizzen meg minket ebben az istenfélelemben – mint mondtam, Salamon példájából induljunk ki. Isten tanítson minket ezen a könyvön keresztül is, adjon nekünk elszántságot, kitartást annak tanulmányozásához, Szentlelke világosságát az olvasottak megértéséhez, és adja, hogy felragyogjon számunkra azon keresztül Jézus Krisztus maga. De ne csak eddig jusunk el, Testvérek, hanem a Szentlélek adjon engedelmességet nekünk az igazi bölcsesség szerint való szent élethez azért, hogy mások látva a döntése-

inket, az isteni bölcsességet (nem a mi okosságunkat), dicsőítsék mennyei Atyánkat, és Őt keressék, hogy a mi életünk a bölcsesség által is vonzóvá legyen mások számára, hogy Istenhez találjanak. Adja az Ő Szentlelke ezt meg nekünk!

Imádkozzunk!

Megváltó Úr Jézus Krisztus, mindenekelőtt szeretnénk Téged magasztalni azért a kegyelemért, és azért a végtelen bölcsességért, amellyel megváltásunkat elrendelted és elvégezted a golgotai keresztfán. Köszönjük azt az új életet, amelyet húsvétkor felragyogtattál, és amelyben járatsz bennünket is. Kérünk Téged, hogy valóban higgyük el (mert ez hitkérdés), hogy nincsen igazi bölcsesség Tenélküled, és hogy a Te Igéd minden szükséges igazságot elénk tár és elénk ad, hogy azt megtanulva tudjunk Téged követni, különbséget tenni jó és gonosz között.

De valljuk, Urunk, hogy erre magunk képtelenek vagyunk: mind meglátni, mind akaratom szerint cselekedni, mert vakok vagyunk a Te igazságodra, és a mi igazságunkat túlhangsúlyozva felcseréljük a Te igazságot a miénkkel. Ezért kérjük Szentlekedet, hogy Ő tanítson, világosítson meg bennünket, szívünket, gondolatainkat. Kérünk, adj kitartást, vágyat a Te Igéd tanulása, annak tanulmányozása után. És kérünk, hogy Szentleked, akit azért is küldtél, hogy emlékeztessen mindarra, amit Te tanítasz, emlékeztessen valóban minket minden helyzetben, hogy mit mond a Te Igéd, hogyan tudunk Téged, az egyedül bölcs Istent követni. Kérünk, hogy így formáld át szívünket, és vezess bennünket Igéden keresztül. És könyörgünk, hogy tedd ezt meg minden helyzetben velünk.

Könyörgünk, így, előre is, az előttünk álló tanévért, gyermekekért, egyetemistákért, pedagógusokért egyaránt, add, hogy a tanulásuk a Te dicsőségedre hadd lehessen. És különösen hadd könyörögjünk a hittanoktatókért, de minden hívő pedagógusért is, hogy tudjanak tanítani, bizonyosságot tenni Terólad.

Kérünk Téged, hogy áldj meg bennünket is, mint tanítványaidat a naponkénti csendességeinkben, add, hogy ne átfussuk csak az Igét, hanem valóban gyökeret verjen a szívünkben, és gyümölcsöt hozzon a Te dicsőségedre.

Kérünk Téged, hogy a betegségben szenvedők, akik betegágyon, kórházban vagy otthon vannak, Tebenned találjanak erőt fájdalmuk elhordozásához, és vigasztalást a Te kegyelmedben és szeretetedben.

Imádkozunk családjainkért. Köszönjük, hogy sok házasság köttetik, és a sok gyermeket, akiket Te adsz, de kérünk, hogy ott, ahol akár a házaspárok, akár a szülők és gyermekek között szakadások, viszályok vannak, Te teremts békességet, Te legyél az, akire figyeljenek. Kérünk, hogy Te tegyél bennünket egygé. És kérünk ezekért a családokért, hogy a bűnt be tudják vallani Neked is, és bocsánatot tudjanak kérni Tőled és egymástól is.

Könyörgünk gyülekezetünkért is, hogy minden alkalmunkon hirdettesd szent igédet, Te legyél a középpontban, és add, hogy mi ne csak hallgatók legyünk, ne csak tanuljunk, hanem követőid, az ige megtartói hadd lehessünk.

Így könyörgünk magyar népünkért is, adj, Urunk, ébredést közöttünk. Egyházunk szolgálóinak adj örömet az evangélium hirdetésére, kitartást a szolgálatban, és mindenek előtt felebaráti és testvéri szeretetet mindenekben, hogy a Te nevedre dicsőség térjen, miránk pedig áldás.

Kérünk, maradj velünk ígéreted szerint a világ végezetéig, amíg visszajössz az ég felhőin át, vagy magad mellé nem veszel bennünket kegyelmesen. Köszönjük, hogy ezt megígérted, és bízhatunk benne: meg is cselekszed ezt.

Legyen áldott a Te háromszor szent és kegyelmes neved!

Ámen.

443,2.5 ének

2. Kijelentéd irgalmadban,
Szentséges végvacsorádban,
Hogy áldozattá lettél;
A benned bízó hívekért,
Halált nemző vétkeikért
Egyszer eleget tettél.
Kikkel is végig lakozol
És karjaldon hordozol,
Sőt azokkal egyesülsz;
Szentlelked által bennük vagy,
Noha felséged dicső nagy,
S az Atyának jobbján ülsz.

5. Hát lelkem, hallgasd Uradat,
Próbáld meg tennenmagadat,
Úgy járulj ez asztalhoz.
Higyj, térj meg. a bűnt útáljad,
Az Istent féljed, szolgáljad,
Fuss hozzá, mint kőfalhoz.
Uram, ezekre kész vagyok,
De hibáim sokak, nagyok,
Rajtam nagy terhek vannak:
Ó Jézus, engem ne hagyj el,
Segélj, tőlem ne maradj el,
Sőt válassz el magadnak.